

Renata Bizior-Ociepa

Gwara we *Wsi nad łakami* Marii Zientary-Malewskiej

W swojej ostatniej książce *Wieś nad łakami*, noszącej znamię autobiografizmu, M. Zientara-Malewska podjęła się opisu realiów życia wiejskiego, w sposób szczególny prezentując przy tym ludową obrzędowość oraz elementy warmińskiego folkloru. Centrum tego opisu uczyniła swoją wieś rodzinną — Brąswald, ulokowaną na Warmii, na północ od Olsztyna.

Maria Zientara-Malewska (1894 – 1984), urodzona w Brąswaldzie, była pierwszą piszącą Warmianką¹, autorką poezji i utworów prozaicznych. Tematyka jej książek oscyluje wokół życia Polaków w Niemczech i ich walki o polskość. Znana była również z działalności społeczno-oświatowej, a w okresie przed II wojną i po niej zajmowała się publicystyką, poświęcając w niej najwięcej miejsca tematyce regionalnej. Okres powojenny przyniósł owoce jej pracy literackiej w postaci książek, z których do najbardziej znanych należą: *Pieśni Warmianki* (1963), *Tym, co przybyli* (1965), *Śladami twardej drogi* (1966), *Baśnie znad Łyny* (1970). Najistotniejszy wymiar jej pisarstwa oddaje uzasadnienie przyjęcia poetki do Związku Literatów Polskich ujęte w słowa: „za zasługi w walce o polskość tej ziemi, za podtrzymanie ducha polskiego w ludzic mazurskim i warmińskim, za obronę i krzewienie języka ojczystego w okresie największego terroru germańskiego, jaki szalał na Warmii i Mazurach”².

Jej ostatnia książka *Wieś nad łakami*, pod względem literackim utwór niezbyt spójny, w całości została poświęcona realiom życia środowiska wiejskiego Brąswaldu. W konfrontacji ze współczesnymi utworami mieszczącymi się w tzw. nurcie ludowym jest tekstem nietypowym, przede wszystkim ze względu na retrospektywny charakter, który miał pozwolić na przywołanie i utrwalenie czasów odeszłych na zawsze, czasów przed powrotem Warmii do Polski. Nie ukazuje jak inne utwory przemian społecznych, ale opisuje starannie obrzędowość ludową, kulturę materialną, notuje fragmenty twórczości ludowej oraz język ludu warmińskiego, co z pewnością przyczyniło się do ulokowania jej książki w zbiorze materiałów źródłowych *Słownika gwar ostródzkiego, Warmii i Mazur*³.

Wzmiankowany wyżej brak spójności utworu wynika głównie z umieszczenia w książce obok tekstu opowieści również fragmentów luźno z nią związanych w postaci pieśni ludowych, wierszy samej autorki czy też legend warmińskich. Wszystkie te elementy tworzą

¹ Podaję za: *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, t. II, Warszawa 1985.

² H. S a w i e k a, *Przedmowa do: M. Z i e n t a r a - M a l e w s k a, Wieś nad łakami*, Olsztyn 1988, s. 11.

³ *Słownik gwar ostródzkiego, Warmii i Mazur*, red. Z. S t a m i o w s k a i H. P e r z o w a, t. I, Warszawa 1987.

całość prezentującą walory brąszwaldzkiego folkloru. Do książki autorka dołączyła rozdział o gwarze warmińskiej oraz słowniczek wyrazów gwarowych.

W przypadku tego tekstu, zarówno tematyka utworu, jak też osoba samej autorki, miały wpływ na jego warstwę językową, a szczególnie na pojawienie się w nim elementów gwarowych. We *Wsi nad łąkami* ukazują się w tekście jako próbki gwary użyte do tworzenia partii dialogowych lub monologowych wypowiedzianych przez postaci literackie lub pojedyncze formy (rzadziej pojedyncze zdania) wplecione w narrację odautorską. Takie ich użycie powoduje jednocześnie efekt zharmonizowania poszczególnych elementów struktury utworu. Wykorzystanie różnego od literackiego typu języka, które przyniosło zarazem swoiste ukształtowanie płaszczyzny językowej opowieści, wynikło z określonych koncepcji artystycznych autorki.

Przedstawiony sposób kreacji tej warstwy tekstu, bazujący na wprowadzeniu nacechowanych elementów językowych, dotyczy pojęcia stylizacji językowej, której celem jest przywołanie określonej rzeczywistości językowej funkcjonującej poza utworem lub jej naśladowanie czy podrobienie⁴, ale czy można w tym miejscu o niej mówić? Właściwe w tym przypadku wydaje się zastosowanie rozróżnienia, jakiego dokonali A. Wilkoń i J. Bubak⁵. A. Wilkoń podkreśla, że sam fakt występowania w tekście elementów gwarowych, będących obcymi, nacechowanymi znakami, nie konotuje wprowadzenia do niego stylizacji, dlatego też proponuje rozróżnienie dwu zjawisk stylistyczno-językowych, pokrewnych w zakresie środków, ale odmiennych w zakresie funkcji: stylizacji i stylizowania⁶. Gwara może być wyzyskana przez twórców jako tworzywo stylizacji gwarowej albo gwaryzacji (ew. dialektyzacji). Dialektyzacja zachodzi wówczas, gdy gwara nie jest elementem stylizacji, ale jest składnikiem języka samego pisarza, służy ekspresji twórczej, także prezentacji języka autora tekstu, podczas gdy o stylizacji możemy mówić wówczas, gdy ma ona na celu zamierzone przywołanie języka i ludowych form wypowiedzi, a gwara w takim przypadku staje się sposobem kreowania języka bohaterów lub uwypuklenia kolorytu środowiskowego⁷. J. Bubak dialektyzację i stylizację gwarową traktuje jako odmiennie zabiegi operowania językiem gwary. Dialektyzację utożsamia z zabiegiem wprowadzenia do utworu elementów gwary w celu wzbogacenia języka lub podkreślenia kolorytu środowiska, co się tyczy stylizacji gwarowej, to określa ją jako ukierunkowany zabieg stylistyczno-językowy mający na celu podszycie się pod gwarę⁸.

Trzeba dodać, że nie są to jedyne możliwości interpretacji tych dwóch terminów. W pracach S. Dubisza relacja pomiędzy stylizacją gwarową a dialektyzacją polega na nadrzędności i podrzędności pojęciowej; dialektyzacja, obok argotyżacji, jest jedynie formą stylizacji gwarowej⁹.

Sposób przejawiania się cech językowych gwary warmińskiej w powieści M. Zientary-Malewskiej wskazuje na to, że gwara nie funkcjonuje jako przedmiot czy wzorzec styli-

⁴ A. Wilkoń, *O języku i stylu*, „Ogniem i mieczem” H. Sienkiewicza. *Studia nad tekstem*, Kraków 1976, s. 22.

⁵ A. Wilkoń, *O języku pisarzy mirtu wiejskiego*, [w:] *W kregu literatury Polski Ludowej*, Kraków 1975; J. Bubak, *Stylizacja gwarowa na przykładzie „Rodu Gąsieniców” J. Kapeniaka*, [w:] *Z zagadnień języka artystycznego*, red. J. Bubak i A. Wilkoń, Kraków 1977.

⁶ A. Wilkoń, *Problemy stylizacji językowej w literaturze*, „Przegląd Humanistyczny” 1984, z.3, s. 13.

⁷ A. Wilkoń, *O języku pisarzy...*, s. 240 – 242; tenże, *Problemy stylizacji...*, s. 13.

⁸ J. Bubak, *Stylizacja gwarowa ...*, s. 253.

⁹ S. Dubisz, *Metody stylizacji gwarowej w przekroju historycznym*, [w:] *Język. Teoria – Dydaktyka* 1979, s. 76.

zacji, ale jest autentycznym twórczym stylotwórczym. W tekście utworu mamy do czynienia z dialektyzacją (gwaryzacją), rozumianą jako prosty zabieg wprowadzenia dialektyzmów, które to były składnikiem języka autorki, szczególnie w przywoływanym w utworze okresie dzieciństwa. Zakres stosowania dialektyzacji w tekście trzeba określić jako ograniczony, a zasadniczym nośnikiem właściwości gwarowych stała się leksyka.

Prymarną funkcją wykładników dialektalnych jest, jak pisze J. Bartmiński¹⁰, realistyczne konotowanie ludowych treści środowiskowych, co jest zauważalne w opowieści M. Zientary-Malewskiej, jednak poza powyższym cechy gwarowe służą ekspresji artystycznej mającej na celu w tym przypadku wyrażenie treści biograficznych¹¹ i patriotycznych.

Wyróżniki gwarowe w tekście *Wsi nad łąkami* pojawiają się w ograniczonym zakresie, częściej cechy leksykalne niż fonetyczne i fleksyjne. Fonetyczne wykładniki dialektyzacji są realizowane w postaci zaledwie kilku cech, które oddają znamienne, bardzo wyraziste właściwości gwary warmińskiej i jednocześnie zdecydowanie wpływają na całość tekstu poprzez widoczną obcość w stosunku do kodu literackiego wypowiedzi. Gwarowe cechy fonetyczne, które są najbardziej nacechowane i pełnią tym samym funkcję wyrazistych wskaźników gwarowości, tworzą najbardziej „dekoratywne” elementy stylizacyjne¹². Z reguły ujmowane dodatkowo przez autorkę w cudzysłów (o ile nie stanowią składowej przytaczanych dialogów) dają wrażenie inkrustowania tekstu. Przez autorkę są wyzyskiwane w sposób umiarkowany, pojawiają się w języku narratora tylko wówczas, jeśli są elementem struktury pojedynczych leksemów gwarowych, jednak w głównej mierze funkcjonują w przytaczanych, zasłyszanych dialogach lub pojedynczych wypowiedziach, także w przywoływanych w tekście ludowych pieśniach i porzekadłach.

Największą frekwencją cieszą się specyficzne formy z asynchroniczną wymową spółgłosek wargowych miękkich¹³, np.: *łobzie ręce* (s. 71)¹⁴, *kobziutki* (s. 71), *bierzewa* (s. 79), *psierzyneczki* (s. 182), *zapsiecku* (s. 46), *wypsić* (s. 72), *zitajcie* (s. 91), *Zielganoc* (s. 112), *mniąd* (s. 72), *mniodu* (s. 93), *námniłejczy* (s. 182).

Równie znamienne dla gwary warmińskiej jest wymowa samogłosek nosowych, które w tekście mają następujące realizacje:

- nosówka przednia w wygłosie przeważnie jest artykułowana szeroko z utratą rezonansu nosowego, np.: *poradza* (s. 185), *musza* (s. 182), *sia* (s. 74) // *się* (s. 37), *w sobota* (s. 71).
- w śródgłosie przed zwartymi i szczelinowymi czasami zostaje poświadczona również szeroka wymowa nosówki przedniej, np.: *kranci* (s. 74), *lupszandziem* (s. 74), *przandą* (s. 75), *mniajsko* ‘mięsko’ (s. 97),
- odnosowiona wymowa obu nosówek w pozycji przed szczelinowymi, np.: *gejsi* (s. 83), *tejskno* (s. 190), *ciejszka* (s. 72), *siąjsiád* (s. 71), *ziązarka* ‘wiązarka’ (s. 98).

Do cech wyróżniających rodzinną gwara autorki zaliczyć trzeba też występowanie *á* pochylonego, np. w formach: *brząkál* (s. 71), *spsiwál* (s. 71), *spólniáki* (s. 57), *pojáda*

¹⁰ J. Bartmiński, *O derywacji stylistycznej (na przykładzie poetyckiego interdialektu folkloru i „gwary” w literaturze)*, [w:] *Z zagadnień języka artystycznego*, s. 93.

¹¹ A. Wilkoń, *O języku pisarzy ...*, s. 242.

¹² A. Wilkoń, *Problemy stylizacji...*, s. 16.

¹³ Jest to cecha fonetyczna właściwa gwarom północnym, ale: A. Basara, J. Basara, H. Zdunská, *Studia fonetyczne z Warmii i Mazur*, t. I, *Konsonantyzm*, Wrocław 1959 traktują ją jako najważniejszą cechę systemu konsonantycznego.

¹⁴ Cytując za wydaniem: M. Zientara-Malewska, *Wieś nad łąkami*, Olsztyn 1988.

(s. 189), *mlodá* (s. 185), *já* (s. 86); rozszerzoną artykulację samogłoski pod wpływem spółgłoski nosowej (eN > aN), np.: *na bziałam koniu* (s. 70), *jedan* (s. 116), *logańku* 'ogieńku' (s. 74), *wandruje* (s. 199); przejście nagłosowego ja- > je- w formach: *jekieś* (s. 70), *jedła* (s. 83), także ra- > re-, np.: *reniuchno* (s. 199).

Typowo gwarową postać mają elementy fonetyczne, występujące również w innych gwarach, do których zaliczyć trzeba: labializację (*lodszedł* s. 52, *loplakanys* s. 105), prejotację (*jidąc* s. 71, *jiskrów* s. 73), przechodzenie grupy il, yl > ul (*wystraszulo* s. 37, *warzul* s. 42, *siula* s. 69), osłabienie artykulacji spółgłosek zwartych (*nicht* s. 72, *letko* s. 70).

Fleksyjne wykładniki dialektyzacji pojawiają się w tekście zdecydowanie rzadziej niż znamiona fonetyczne, są reprezentowane zaledwie przez dwie cechy — formy odmiany czasowników i zaimków. Z fleksji czasownika autorka wykorzystwała gwarowe końcówki 1. i 2.os. l.mn. o postaci -wa i -ta, np.: *chcewa* (s. 70), *czekawa* (s. 113), *pogádawa* (s. 191), *lukrzyżujta* (s. 37), *sluchališta* (s. 69), *prošta* (s. 52), *przyjedźta* (s. 115) oraz skróconą końcówkę 1.os. l.mn. -m w formach: *ciskalim* (s. 72), *ślim* (s. 71), *przykucnęłym* (s. 72). Dawne formy liczby dualnej pojawiają się także w odmianie zaimków, w celowniku i bierniku: *wáma* (s. 69), *nama* (s. 70), *wáju* (s. 113), *naju* (s. 72). Niewielka rola środków fleksyjnych, wynikająca z ich ubogiej reprezentacji w tekście, jest zapewne związana z szerszym procesem obniżenia rangi fleksji jako wyróżnika stylizacyjnego w prozie nurtu wiejskiego¹⁵.

Wybór gwarowego złoza leksykalnego jako konstytutywnego środka dialektyzacji we *Wsi nad łąkami* został podyktowany nadrzędną ideą artystyczną utworu, którą stał się realistyczny opis życia społeczności brąswaldzkiej uwieczniający jej język, będący w owym czasie orężem w walce o polskość.

Specjalnym słownictwem zostało wyrażone nazewnictwo z zakresu gospodarstwa domowego, w obrębie którego można wyróżnić swoiste nazwy sprzętów domowych, takich jak: *cepry* 'podnóże w krosnach' (s. 51), *dreifusy* 'niskie, szerokie naczynie na wodę' (s. 102), *kopánka* 'drewniana dzieża do ciasta' (s. 52), *kosior* 'przyrząd do wygarniania węgli z pieca' (s. 52), *rogal* 'szafa w kącie izby' (s. 32), *percynela* 'porcelana' (s. 60), *przytworek* 'część skrzyni wydzielona na cenne przedmioty' (s. 51), *spólniaki* 'dwojaki, naczynie do noszenia jedzenia' (s. 57), *szlombank* 'drewniana ława do spania' (s. 70), *trychterka* 'mała lampka naftowa' (s. 65), *wiertel* 'pleciony kosz' (s. 34), *zydel* 'drewniany stółek' (s. 60). Wyposażenie domu mogły tworzyć również *deki* 'szmaciane chodniki' (s. 60), zwane też *szmaciakami* (s. 90), *dyle* 'drewniana podłoga' (s. 56), *sztreja* 'podściółka ze słomy służąca do spania' (s. 109). Oddzielnie można przytoczyć nazwy sprzętów i urządzeń do obróbki wełny i lnu, a są to: *czarlica* 'przyrząd do łamania lnu' (s. 44), *kamle* 'czesanka do wełny' (s. 60), *klepadło* 'urządzenie do trzepania lnu' (s. 44), *kólko* 'kołowrotek' (s. 46) i uzupełnić je o określenia: *klunkry* 'odpadki przy przędzeniu lnu' (s. 34), *pótorak* 'pasma przędzy' (s. 45), *zazijánka* 'kądział lnu' (s. 45) czy też nazwy czynności *kamlować* 'czesać wełnę' (s. 94) oraz *jeklować* 'szydełkować' (s. 59).

W tekście autorka przytacza także gwarowe nazwy potraw: *bagielka* 'rodzaj pieczywa' (s. 112), *breja* 'mączna potrawa, prażucha' (s. 92), *kuchy* 'ciasto drożdżowe' (s. 63), *kukła* 'bochenek, bulka' (s. 63), *kurczyzna* 'mięso z kury' (s. 113), *muza* 'zupa mączna, zacierka na mleku' (s. 46), *plince* 'placki kartoflane' (s. 95), *skrzeczki* 'skwarki' (s. 46), *strawa* 'jarzyna; kapusta, marchew, brukiew' (s. 99), *zaklepka* 'zupa z maślanki' (s. 63) oraz nazwy posiłków: *frysztyk* 'śniadanie' (s. 46), *podpołudnik* 'podobiad' (s. 39).

¹⁵ T. B u d r e w i c z, *Z problemów stylizacji w prozie nurtu wiejskiego*, [w:] *O języku literatury*, Katowice 1981, s. 179.

Swoją reprezentację w tekście notują także nazwy czynności wykonywanych w domostwie, takich jak: *ciesiolka*, *ciesielka* 'roboty ciesielskie' (s. 41,38), *draszować* 'młócić' (s. 45), *oprzet* 'sprzątanie' (s. 92), *struga* 'wyrzynanie z drewna' (s. 103). Gwarowe nazwy osób zajmujących się tego rodzaju czynnościami, poświadczonymi w tekście to: *draszak* 'młócający zboże cepem' (s. 87), *kopacz* 'kopiący kartofle' (s. 43), *kośnik* 'kosiarz' (s. 99), *średniak* 'parobek' (s. 102), *wiązarka* 'kobieta wiążąca zboże' (s. 99). Nazewnictwo rolnicze można uzupełnić formami: *kapuśniak* 'miejsce przeznaczone do sadzenia kapusty i brukwi' (s. 30), *lecha*, *locha* 'grządka' (s. 27,43), *tuwrot* 'skarpa' (s. 31), *oparczysko* 'podmokła łąka' (s. 165), *torfak* 'rodzaj urodzajnego gruntu' (s. 43), *paśnik* 'pastwisko' (s. 29) oraz nazwami sprzętów: *koziol* 'stojak do pilowania drewna' (s. 40), *kety* 'łańcuchy' (s. 71) czy nazwą budynku *rasztuba* 'stodoła' (s. 44). Specyficzne, gwarowe określenia mają rośliny: *jegliza* 'świerk' (s. 31), *kadyk* 'jałowiec' (s. 70), *kalmus* 'tatarak' (s. 31), *nalik* 'goździk' (s. 197) lub ich części *knozie* 'lodygi' (s. 45), *rosochy* 'sękaty gałęzie' (s. 59).

Nazwy ubrań lub ich części reprezentują w tekście formy: *gehrok* 'męski odświętny strój' (s. 32), *gelonek* 'denko czepka kobiecego' (s. 56), *kitel* 'spódnica' (s. 87), *klejd* 'wierzchni ubiór kobiecy' (s. 70), *miccka* 'czepka' (s. 56), *nadczolek* 'część czepka' (s. 85), *wanska* 'rodzaj kamizelki' (s. 51), *wistek* 'gorset, stanik' (s. 51) oraz *sztukowane spodnie* 'spodnie w paski' (s. 32).

Osobną grupę słownictwa stanowią nazwy zwyczajów i obyczajów, do których trzeba zaliczyć: *bankiet* 'przyjęcie z okazji chrzcina' (s. 78), *cerm* 'przyjęcie pogrzebowe, stypa' (s. 89), *czepiny* 'zwyczaj weselny nalożenia pannie młodej czepka' (s. 86), *glendy* 'zaręczyny' (s. 81), *litkup* 'opijanie umowy kupna i sprzedaży' (s. 104), *kiermas* 'przyjęcie z okazji odpustu' (s. 60), *kumotry* 'chrzciny' (s. 79), *losiera* 'pielgrzymka' (s. 107), *rajby* 'swaty' (s. 81). Autorka uzupełnia wymienione słownictwo nazwami osób uczestniczącymi w powyższych obrzędach, należą do nich: *brutka* 'panna młoda' (s. 82), *brutkajstwo* 'para młoda' (s. 86), *gudman* 'świadek zaręczyn kościelnych' (s. 81), *pátek*, *pátka* 'rodzice chrzestni' (s. 79), *placmistrz* 'osoba zapraszająca gości weselnych' (s. 82), *prowadnik* 'osoba prowadząca pielgrzymkę' (s. 108), *przydanka* 'drużna' (s. 32), *rajek* 'swat' (s. 80), *szemel* 'kołodnik przebrany za konia' (s. 90). Nazwy określające stopnie pokrewieństwa to przede wszystkim: *grózek* 'dziadek' (s. 56), *muterka* 'matka' (s. 103), *faterek* 'ojciec' (s. 103), a określenia bogatych gospodarzy — *ghur* i *ghurka* (s. 31). Malewska podaje również nazwy tańców warmińskich, do których zalicza: *pofajdoka*, *szota* i *kosejdra* (s. 87) oraz nazwę skocznej pieśni ludowej *kurlantka* (s. 58).

Inne interesujące nazwy trudno przyporządkować do grup semantycznych, należą do nich formy: *klobuk* 'dobry lub zły duch' (s. 69), *ligawka* 'fujarka' (s. 29), *penconek* 'zawiniątko' (s. 87), *ruchelka* 'bukieciak, wiązanka' (s. 61), *ściemnianek* 'zmierzch' (s. 70), *wabzieniec* 'babiniec, miejsce w kościele dla kobiet' (s. 119).

Warto wspomnieć jeszcze o istniejących w tekście gwarowych nazwach czynności, takich jak: *bujać się* 'trząść się' (s. 31), *fitać się* 'łapać się' (s. 186), *kulać* 'toczyć' (s. 52), *ogłądać się* 'zaręczyć się' (s. 81), *pociec* 'odejść, uciec' (s. 47), *przyhaczyć* 'zobaczyć' (s. 71), *skulnąć się* 'sturlać się' (s. 57), *złoinąć* 'uderzyć' (s. 71).

Z reguły zabiegom stylizacyjnym wykorzystującym elementy kodu gwarowego przypisuje się funkcje ewokowania treści ludowych, tworzenia lokalnego kolorytu, charakteryzowania postaci oraz wzbogacania ekspresywnych środków językowych¹⁶. Bardziej

¹⁶ H. Kurkowska, S. Skorupka, *Stylistyka polska. Zarys*, Warszawa 2001, s. 95 – 97.

szczegółowy wykaz funkcji przedstawia S. Dubisz, uogólniając je w postaci: charakteryzującej, lokalizującej, stylistyczno-artystycznej, strukturalnej i metainformacyjnej¹⁷. Natomiast aspekty socjolingwistyczne funkcji charakteryzującej (prezentatywnej) gwaryzmów wnikliwie zostały zanalizowane przez A. Skudrzykową¹⁸.

Wydaje się, po przedstawieniu zasobu gwaryzmów, szczególnie leksykalnych z opowieści M. Zientary-Malewskiej, że ich funkcjonowanie wynika głównie z konieczności oddania etnograficznych jak i folklorystycznych (przysłowia, porzekadła, przyśpiewki ludowe) zjawisk świata przedstawionego. Poprzez elementy gwarowe autorka wskrzesza dawne życie Brąswaldu, przywraca koloryt dawnych, minionych czasów, idealizuje czasy przeszłe. Apoteoza kraju lat dziecińczych została wyrażona prostotą i pięknem języka tamtej przedwojennej epoki. Nacechowane składniki gwary, odmiany języka, która ulega zapomnieniu, mają specyficzną moc oddalenia w czasie ukazanego w tekście obrazu życia.

Wykładniki gwaryzacji służą zapewne podkreśleniu językowej odrębności społeczności brąswaldzkiej, która stała się w owym czasie nośnikiem polskości na terenach włączonych do Niemiec. Malewska, gloryfikując język rodzinnej gwary, przedstawia ją jako broń w walce o język polski i świadomość narodową. W tekście dokonuje się waloryzacja gwary, dlatego też autorka nie usuwa wyrazistych cech fonetycznych, które mogą być niezrozumiałe, choćby z powodu asynchronicznej wymowy spółgłosek wargowych miękki. Pozytywne wartościowanie cech gwarowych zachodzące w utworze wynika z jego założeń artystycznych. Poza tym gwaryzmy przywołane we *Wsi nad łąkami* stały się sposobem przechowania, uwiecznienia form dawnego języka, szczególnie porzekadeł, pieśni, przyśpiewek, mają podobnie jak plan fabularny walor dokumentacyjny. Jak zawsze zabiegowi wprowadzenia do tekstu obcego subkodu towarzyszy również nadanie wypowiedzi swoistego lirycznego zabarwienia ekspresyjnego, u Zientary-Malewskiej zabarwienia niezwykle lirycznego. Wprowadzenie nacechowanych elementów gwarowych w tym przypadku służy przede wszystkim ekspresji artystycznej, w nieco mniejszym stopniu celom etnograficznym i folklorystycznym.

Renata Bizior-Ociepa

Local Dialect in *A Village over the Meadows* by Maria Zientara-Malewska

Summary

The paper is devoted to functioning of Warmia dialect in the memoirs of Maria Zientara-Malewska, entitled *A Village over the Meadows*. The authoress presents the way of existence of the local dialect on the background of distinction existing in stylistics. This distinction distinguishes between two phenomena that have different functions: stylization and stylizing. The paper discusses phonetic, inflectional and lexical distinguishing features of dialectology, as well as defines their function in the memoirs.

¹⁷ S. D u b i s z, *Stylizacja gwarowa w polskiej prozie trzydziestolecia powojennego*, Wrocław 1986, s. 41-42.

¹⁸ A. S k u d r z y k o w a, *O aspekcie socjolingwistycznym w analizie utworów dialektyzowanych*. „Socjolingwistyka” 1983.